

Усний журнал

Видатні математики України

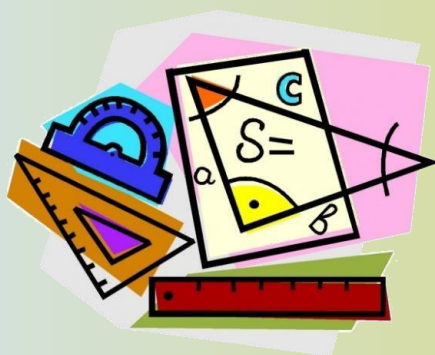

Математика – це цікаво!

Математика - галузь невтомного пошуку і важкої до самозабуття праці. Іноді на доведення однієї теореми потрібні роки. Праця вченого-математика подібна до праці поета: як і в поезії, у математиці діють досить складні механізми пошуку і філігранне оформлення знайденого результату. Проте, про математиків чомусь не прийнято говорити піднесено, захоплено, хоча вони також заслуговують високих слів подяки, які ми часто адресуємо людям подвигу і мужності. Праця математиків не виставляється на театральній сцені, про неї не говорять у репортажах з космосу, але вона присутня скрізь. Математики викреслюють орбіти космічних трас, гарантують міцність сталевих атомоходів у океанських глибинах, визначають ритми роботи атомних реакторів тощо.

У кожному періоді історії математики були свої видатні постаті вчених, в яких були різні долі. Одні зажили слави і безсмертя ще за життя, іншим судилося пройти складні шляхи і розділити трагічну долю свого народу. Багато визначних математиків стали зразками щирої відданості науці, були і є патріотами свого народу.

Щедра талантами українська земля подарувала людству не тільки чудових співаків, композиторів, письменників, а й визначних математиків.

Математика – це цікаво!

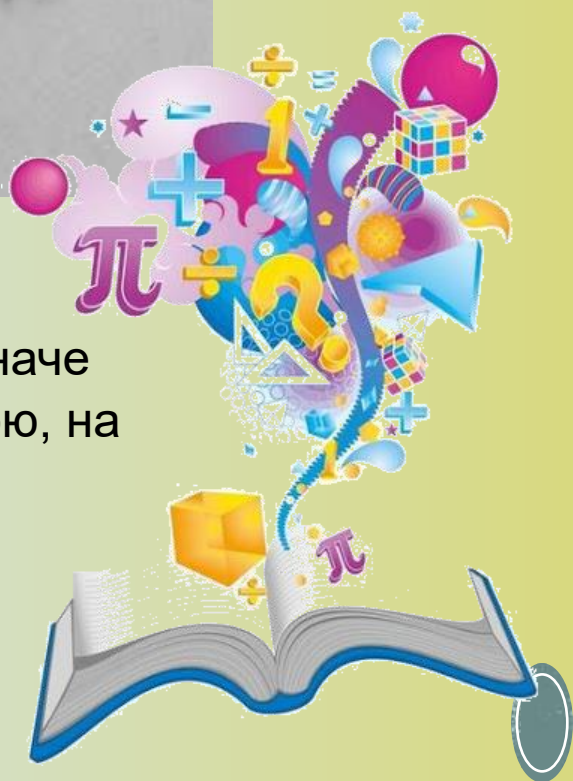
Сьогодні ми послухаємо розповіді про деяких математиків з України, які внесли значний вклад у світову та європейську науку: Г.Ф. Вороного, М.П. Кравчука, М.В. Остроградського, В.М. Глушкова, М.О. Зарицького, В.Й. Левицького, М.А. Чайковського. Ми довідаємося про їхнє особисте життя, віддане служінню математиці та про наукові відкриття, відомі в Україні і далеко за її межами. І, можливо, сьогодні по-справжньому ти захопишся математикою. Адже, як писав видатний шотландський фізик Джеймс Максвелл: *"Наука захоплює нас тільки тоді, коли, зацікавившись життям великих дослідників, ми починаємо стежити за історією їх відкриттів"*.

Вороний Георгій Феодосійович (1868-1908)

“Сама лише математика, наче
яскрава зірка, сяє переді мною, на
неї всі мої сподівання.”

Вороний Георгій Феодосійович

Г.Ф. Вороний належить до когорти найвідоміших українських математиків минулого. Визнаний фахівцями як один із найяскравіших талантів у галузі теорії чисел на межі ХІХ-ХХ століть, Г.Ф. Вороний за своє життя встиг надрукувати всього дванадцять статей. Але яких! Вони дали поштовх для розвитку кількох нових напрямків в аналітичній теорії чисел, алгебраїчній теорії чисел, геометрії чисел, які нині активно розвиваються у багатьох країнах.

«У Вороного всього шість великих і шість малих праць. Кожна з великих праць або капітальна в даній галузі, або відкриває велику ділянку досліджень; навіть кожна мала праця Вороного незвичайно оригінальна і часом по новому спрямовує дослідження.»

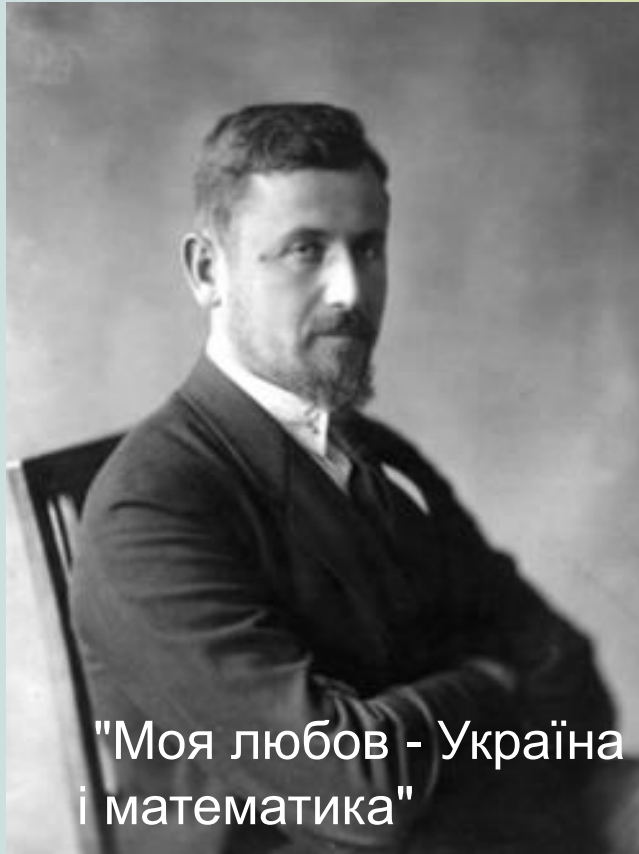
Академік Д.О. Граве

«Глибина і важливість його обширних досліджень залишили глибокий слід в сучасній теорії чисел. Поряд із Мінковським Вороний є творцем геометрії чисел. Роботу Вороного 1903 року про число точок під гіперболою треба вважати віхою, з якої починається сучасна аналітична теорія чисел.»

Професор математики М.Б. Делоне

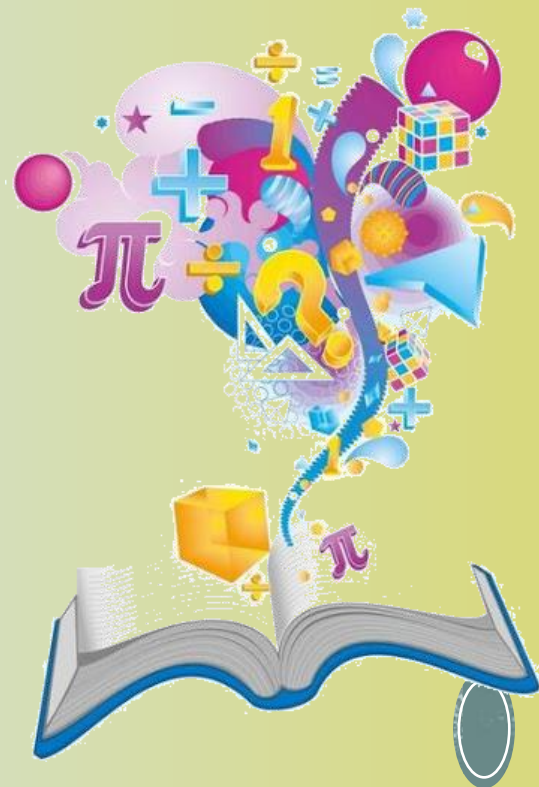

Кравчук Михайло Пилипович (1892-1942)

"Моя любов - Україна
і математика"

“Часто ми чуємо, що математика – наука суха, абстрактна. Може для когось це і так. Але тільки не для інженера! Немає у світі машин, які йшли не від математики, немає повнокровного життя творця техніки без цієї науки ... Ніякої достовірності немає в науках там, де не можна застосувати математику. Тим-то вона, математика, для вас має стати душевною потребою, якщо хочете, хлібом і піснею.”

Кравчук Михайло Пилипович

М. П. Кравчук - автор понад 180 робіт, в тому числі 10 книг із різних розділів математики (алгебра і теорія чисел, теорія функцій дійсної і комплексної змінних, теорія диференціальних та інтегральних рівнянь, теорія ймовірностей і математична статистика, історія математики тощо.) Ці наукові праці увійшли до скарбниці світової науки. Михайло Кравчук — один з засновників ЕОМ (електронно-обчислювальна машина). Його розробки американці та японці застосували на телебаченні. Його учень, конструктор Сергій Корольов став усесвітньовідомим ученим. ЮНЕСКО внесла ім'я математика до переліку найвизначніших осіб. Михайло Кравчук належав до тих учених, чиї праці відкривають нові шляхи у розвитку науки і передбачають напрямки її розвитку в майбутньому.

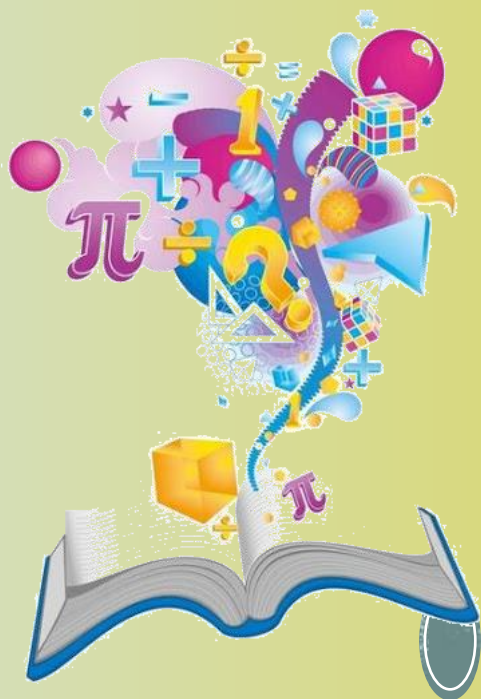
Йому належить велика роль у розвитку математичної освіти як на рівні середньої, так і вищої школи, у розробці української математичної термінології, в організації наукового життя в добу першого пореволюційного відродження в Україні. Він відомий ще й тим, що першим в Україні почав писати математичні праці українською мовою, що його і погубило. Йому приліпили ярлик «націоналіста» і запроторили до більшовицьких концтаборів, незважаючи на великий науковий доробок ученого. М.П.Кравчук був засланий на Колиму і пішов з життя у неповних п'ятдесят років.

Глушков Віктор Михайлович (1932-1982)

“Прийде такий час, коли буде
можливий перехід людства з
інтелекту, почуттів та емоцій
повністю на пам'ять
електронно-обчислювальної
машини.”

Глушков Віктор Михайлович

Творчий зліт В.М. Глушкова вражає своєю нестримністю. Випереджати час Віктор Михайлович умів уже в середній школі. Діапазон його захоплень був надзвичайно широкий: філософія, математика, фізика, література, ботаніка. Він вивчав окремі дисципліни в обсязі вузівських курсів.

Розв'язав п'яту узагальнену проблему Гільберта, одну з найскладніших в сучасній алгебрі. Важливі результати дістав в теорії цифрових автоматів, в галузі застосувань обчислювальної техніки в керівництві виробничими процесами та економіці. Під його керівництвом були створені універсальні електронно-обчислювальні машини "Київ", "Дніпро" та інші ЕОМ.

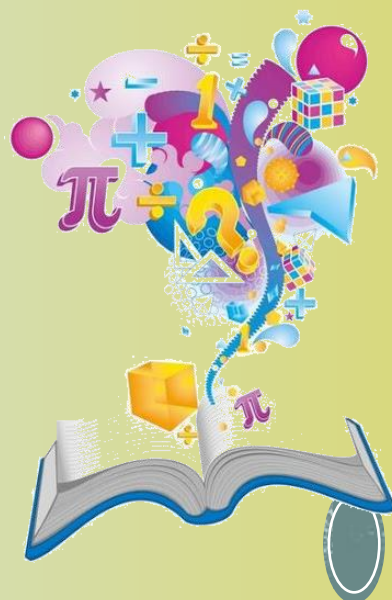
Очолював Інституту кібернетики Української РСР, який був дуже популярним у світі. Наприклад, у 1969 році В.М. Глушков одержав понад сто запрошень, в яких йому пропонували прочитати лекції з різних питань кібернетики. В.М. Глушкову належить понад 400 праць, з них 10 - спеціальних монографій. У 1996 р. міжнародне комп'ютерне товариство посмертно присудило Вікторові Михайловичу Глушкову медаль "Піонер комп'ютерної техніки" за створення Інституту кібернетики, створення теорії цифрових автоматів і роботи в галузі макроконвеєрних архітектур обчислювальних систем.

Зарицький Мирон Онуфрійович (1889-1961)

“Кого не манить краса, ні мистецтво, хто живе вбогим духовним життям, той нічого не дасть математиці. Поезія не ріжниться від математики вищим лєтом уяви, а математик ріжниться від поєта лиш тим, що все і всюди розуміє... Але як у мистецтві, так і в математиці лише твори гарні переживають століття і виховують цілі покоління. ”

Зарицький Мирон Онуфрійович

М.О. Зарицький - талановитий математик, обдарований педагог і популяризатор математичних знань. На праці українського вченого посилялися або цитували їх окремі положення французький математик Фреше, німецький математик Гільберт, професор з Варшави Серпінський та інші.

Наукові інтереси М.О. Зарицького охоплюють, головним чином, теорію множин з алгеброю логіки та теорію функції дійсної змінної.

1927 року М.О. Зарицького обирають дійсним членом цього Товариства, де працювали відомі на той час українські математики: В.Й. Левицький та М.А. Чайковський. Наукові розробки цих вчених були актуальними і стояли на рівні світової математичної науки того часу.

Мирон Онуфрійович був великим знавцем історії математики, особливо античної, читав курси лекцій з історії математики у Львівському університеті, надрукував кілька праць з історії точних наук.

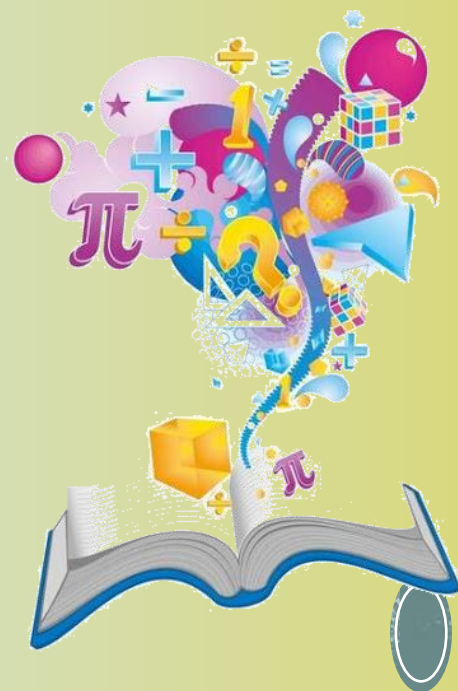
Коло інтересів професора М.О. Зарицького не обмежувалось однією математикою. Він був обізнаний з природничими науками, з світовою літературою, філософією. На науку він дивився, в першу чергу, як на правду і красу, що підносить людину на вищий щабель її духовного розвитку. Недаремно професора М. О. Зарицького називали "поетом формул".

Левицький Володимир Йосипович (1872-1956)

“Хто поборе математичну символіку і вдумається в глибокі царини математичного світу, той відкриє в ній такий ідеальний світ і таку величаву поезію, і стільки естетики, і краси, як в ніякій іншій науці.”

Левицький Володимир Йосипович

"Основоположник математичної культури нашого народу", - так сказав про Володимира Левицького академік Михайло Кравчук. Саме професор В.Й. Левицький першим написав справжню фахову статтю з математики українською мовою, був незмінним редактором першого українського наукового часопису з природничих наук, першим згуртував навколо себе математиків-українців для наукової роботи...

Великою заслугою В. Левицького було те, що він зібрав і впорядкував матеріали з української математичної термінології, що була надрукована в 1903 р. Основною ділянкою наукової роботи професора В. Левицького була теорія аналітичних функцій. Він займався також геометрією, алгеброю, диференціальними рівняннями та історією математики. Багато уваги приділяв теоретичній фізиці та астрономії.

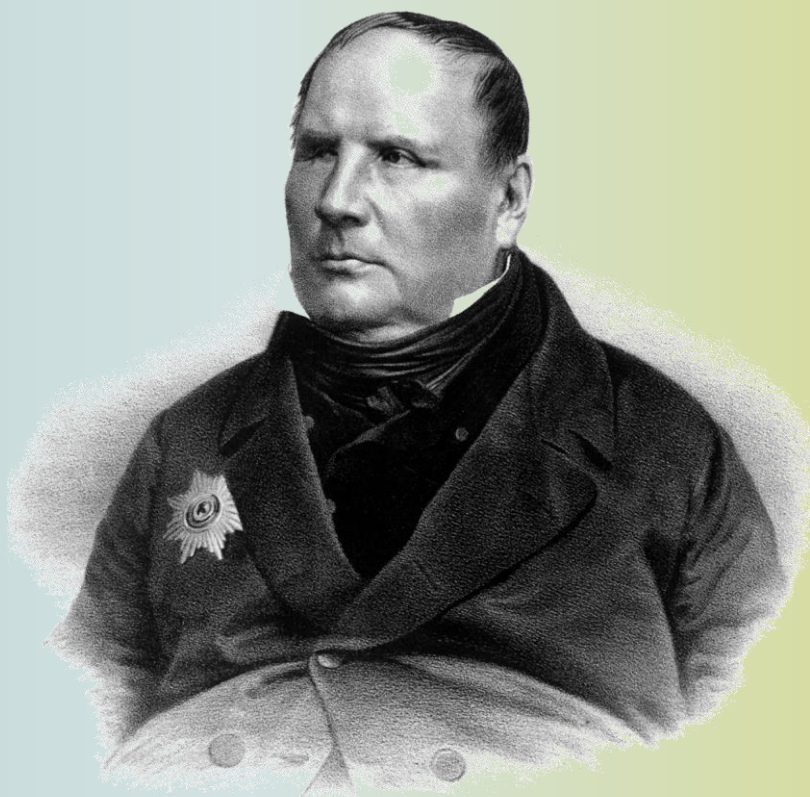
З 1924 року В. Левицький працював у гімназіях фаховим інструктором з математики і фізики, одночасно багато сил і часу віддаючи Науковому товариству ім. Т. Шевченка, головою якого він був з 1932 по 1934 рік.

В.Й. Левицький працював у Львівському педагогічному інституті, а з 1940 року - у Львівському університеті, де через рік йому було присвоєно звання професора.

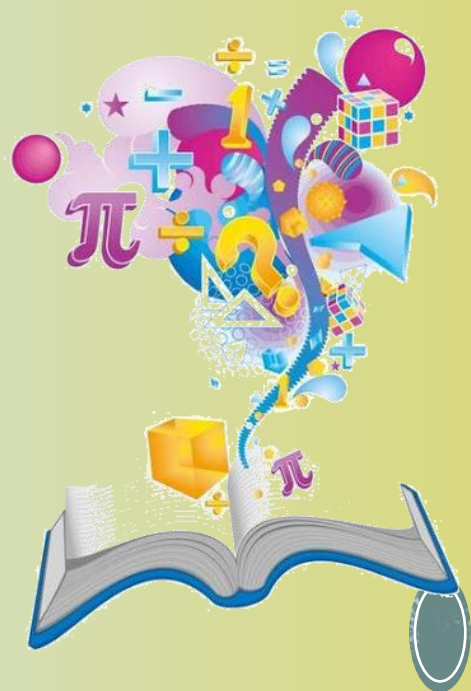
Володимир Йосипович Левицький написав майже 100 науково-популярних статей і перекладів. Свої праці він друкував українською, польською, німецькою, французькою, англійською та іспанською мовами. Майже вся наукова і громадська робота В. Й. Левицького проходила в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка. Він був також членом Польського астрономічного товариства, Французького та Німецького наукових товариств.

Остроградський Михайло Васильович (1801-1862)

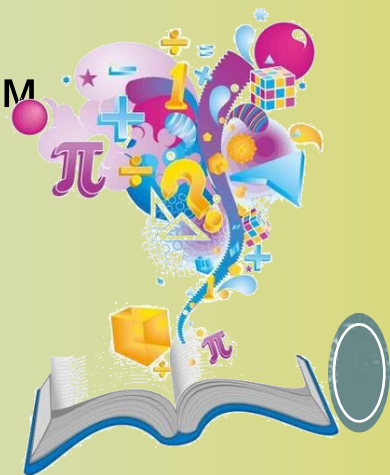
“Всі гадають, ніби математика — наука суха, що полягає вона тільки в умінні рахувати. Це безглуздя. Цифри в математиці відіграють наймізернішу, найостаннішу роль. Це — найвища філософська наука, наука найбільших поетів...”

Чайковський Микола Андрійович (1887-1970)

«Легко прийти до переконання, добра й одноцільна наукова термінологія необхідна для існування національної культури так само, як одноцільна літературна мова та однопільний правопис. Ще більше: можна з деяким правом твердити, що для розвитку нашої науки термінологічна справа багато важніша»

Чайковський Микола Андрійович

Талановитий український математик і педагог, громадський діяч, народився в Бережанах у сім'ї письменника Андрія Чайковського.

Закінчив Віденський університет. Довгий час викладав математику у середніх школах та приватних гімназіях Галичини. Читав лекції у Кам'янець-Подільському та Львівському таємному українському університетах.

Розробляв українську наукову термінологію.

Підготував «Систематичний словник української математичної термінології» (1931), «Українську математичну наукову бібліографію», співавтор «Російсько-українського математичного словника» на 12 тисяч термінів (1960). Основні наукові досягнення Микола Чайківського стосуються алгебри і теорії чисел.

У Відні входив до Українського студентського товариства «Січ». Активний член Наукового товариства імені Шевченка. Любив українські народні пісні. В 1919-му, вже будучи відомим математиком, здійснив концертну подорож по Європі у складі Української республіканської капели Олександра Кошиця.

У 1929-му переїхав з Галичини в радянську Україну.

Працював в Одеському інституті народної освіти.

Однак, у 1933-му заарештований у сфальсифікованій справі Української військової організації і засуджений на 10 років. Реабілітований лише в 1956-му.

Повернувся до Львова, працював професором місцевого університету.

Помер 7 жовтня 1970-го, похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

*Математика – наука молодих.
Інакше й не може бути. Заняття
математикою – це така гімнастика
розуму, для якої потрібна вся гнучкість
і вся витривалість молодості.*

Норберт Вінер

*Хто з дитячих років займається
математикою, той розвиває увагу,
тренує свій мозок, свою волю, виховує
наполегливість і завзятість у
досягненні мети.*

Олексій Маркушевич

